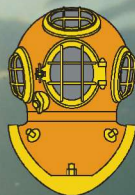
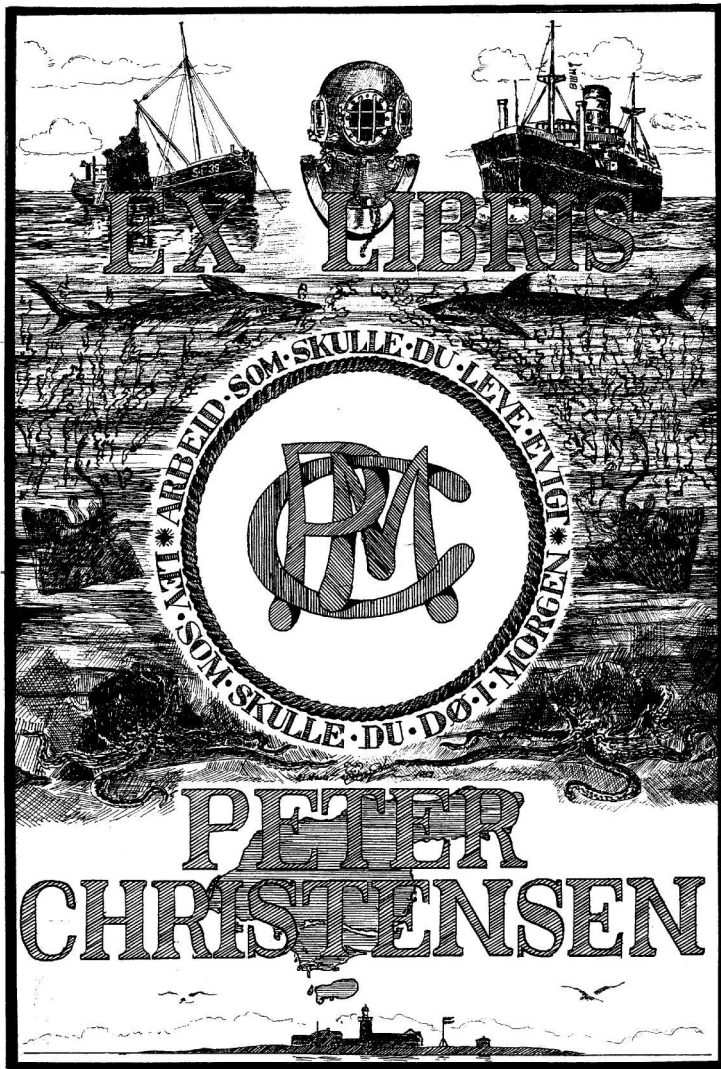

DYKKEHISTORISK TIDSSKRIFT

Nr. 41 - 14. årgang 2010

DYKKEHISTORISK TIDSSKRIFT

ISSN: 1397-6753

Udgives af:

DYKKEHISTORISK
SELSKAB

Redaktør:

Sven Erik Jørgensen
Kirsebærvej 5
8471 Sabro

Artikler, anmeldelser etc. som ønskes optaget i tidsskriftet sendes til ovennævnte adresse.

Skrevet materiale bedes så vidt muligt afleveret digitalt og illustrationer som papirkopier eller digitale.

Oplag: 400 stk

INDHOLD

Nyt fra selskabet	3
Peter Madvig Christensen og Dansk Dykkerforening Jysk Afdeling	4
Norsk Dykkehistorisk Forening 10 år	24
Dykkehistorisk kongres i Portsmouth	26
Dansk deko-skive	30
Lampen	34
The International Journal of Diving History	36
Et dykkerrelief	38
Donationer	38
Nye medlemmer	39
Selskabet	bagside

Forsidebillede:

Peter Madvig Christensens Ex Libris.

The logo for LaserTryk.dk features a blue swoosh above the text "LaserTryk™ dk". The word "LaserTryk" is in a bold, italicized sans-serif font, with a trademark symbol. A blue dot is placed between "Tryk" and "dk".

Nyt fra selskabet

Paul Erik Christensen

Endnu et år er gået, og for selskabet har det været et yderst travlt år.

Vi har som sædvanligt ikke ligget på den lade side. Første arrangement var deltagelse i Copenhagen Diveshow i Bellacentret i dagene 29-31. januar. Ved veterantræffet i Græsted i pinsedagene var selskabet også repræsenteret. Græsted Veterantræf har allerede anmodet os om at deltage igen i 2011.

Årets helt store begivenhed var det europæiske træf ved Fregatten Jylland i august. Den metrologiske planlægning var perfekt. Alle dagene havde vi et fantastisk vejr. At det ud over vejret gik så godt, er bestyrelsen meget taknemmelig for. Stor tak til alle hjælpere og deltagere og ikke mindst tak til Fregatinstitutionen, som velvilligt stillede såvel Fregatten Jylland som udstillingsområde og konferencerum til rådighed for selskabet. (Se tidsskrift nr. 40).

Vores kasserer Gunnar Broge deltog i Norsk Dykkehistorisk Forenings 10 års jubilæum i oktober. (Se andet sted i bladet).

Jeg selv og sekretær Finn Linnemann samt vores redaktør Sven Erik Jørgensen deltog i dagene 11-12. november i Historical Diving Conference i Portsmouth, England. (Se andet sted i bladet)

Med dette blad udsendes opkrævning for næste års kontingent. Kontingentet er stadigvæk kr.250,00. Kontingentet bedes indbetalt senest 1. februar 2011.

Der er mange medlemmer, som hvert år indbetaler et ekstra bidrag til selskabet i forbindelse med kontingentbetalingen. Vi er meget glade for disse ekstra bidrag – tusind tak!

Vedlagt er også indkaldelse til vores generalforsamling, som finder sted i Ebeltoft Marineforening

Søndag den 17. april 2011 kl. 1000

Reserver allerede nu denne dag. Det bliver en spændende dag. Selskabet er på vej ind i sit femtende år, og bestyrelsen vil fremlægge forslag til en ny struktur for selskabet. Den nye struktur skal målrette os yderligere til operativt at varetage selskabets formål og til løbende at udvikle selskabet. Strukturforslaget vil blive lagt på hjemmesiden den 15. marts 2011, så alle har mulighed for at se, hvad vi har i tankerne for fremtiden, og hvad vi skal tage stilling til ved generalforsamlingen.

Jeg vil også nævne, at vores hjemmeside har fået nyt design. Vi håber alle tager godt imod det nye design.

Til slut vil jeg takke alle medlemmer og bestyrelse for et godt og aktivt 2010. Vi er klar til at tage fat på 2011. Alle medlemmer og deres familier ønskes en glædelig jul samt et godt nytår.

Følg med i selskabets kommende arrangementer på:
www.dykkehistorisk.dk

Dykker Peter Madvig Christensen og -

Sven Erik Jørgensen

JYDSK AFDELING

Første gang, jeg stødte på navnet Peter Christensen, var i et referat i "DYKKEREN" fra 1944, hvor en Peter Christensen fik ros for sin indsats med at hverve uorganiserede dykkere til Dansk Dykkerforening.

Da jeg senere i 2002 mødte dykker Harry Olsen og hørte hans beretning om bl.a. bjergning af akkumulatorbly fra tyske ubåde i Hørup Hav (Se DHT nr. 17), dukkede Peter Christensens navn op igen. Peter og Harry var dykkermakkere ved nogle af bjergningerne.

I 2006 blev selskabet kontaktet af Peter Christensen datter Elsebeth Niensens, som gerne ville overdrage Peters papirer samt forskellige effekter fra et langt dykkerliv til selskabet. Peter, der døde i 1994 havde bl.a. efterladt sig forskellige dokumenter, der relaterede sig til dykningen, såsom beviser, kontrakter, breve, avisudklip, bøger, foto etc.

Gennem selskabet blev der etableret en kontakt mellem Harry Olsen, og Peters familie.

Desværre fik vi ikke talt med Peter. Det kunne ellers have været meget interessant. Peter havde dog gemt, om ikke alt, så dog mange dokumenter, der ved gennemlæsning giver et billede af dykkeren Peter Christensen, de udfordringer og arbejdsbetingelser han og hans nære kol-

leger oplevede som dykkerne i en periode fra 1944 til 1948. Dokumenterne giver også et indblik i arbejdet i Dansk Dykkerforening. Specielt det faglige arbejde i Dansk Dykkerforening har vi i selskabet ikke meget kendskab til, og dokumenterne er derfor et vigtigt bidrag til afdækning af organiseringen af dykkerne i perioden 1944 – 48, hvor bl.a. den Jyske afdeling af Dansk Dykkerforening blev etableret.

Korrespondancen foregår alt overvejende mellem dykker Peter Christensen, dykker Godtfred Froulund, der er repræsentant for Aalborg afdelingen, Ilsø Sørensen, der er dykker i Århus og Carl Jørgensen, der er dykker og formand for Dansk Dykkerforening (DDF). Endvidere optræder dykker Bloch fra Århus ofte i korrespondancen.

Mange udklip fra blade og aviser samt Peters notater og illustrationer om udførelse af dykkerarbejde vidner om en stor interesse for dykning og dykkerteknik.

Efter flere sporadiske læsninger i dokumenterne har jeg nu efter en struktureret gennemlæsning samlet et billede af det væsentligste i de emner, som Peter og kollegerne udvekslede oplysninger om. Oplysninger om disse emner er plukket fra forskellige breve, og så godt som materialet giver mulighed for sat sammen til en helhed inden for de enkelte emner.

Peter Madvig Christensen blev født den 5. juni 1913 i Vesterø på Læsø. Som 10-årig kom han ud at tjene. Efter konfirmation i 1927 tog han hyre som messedreng ombord på T. M. Werner af København. Herefter fulgte flere forhyringer på langfart, hvor Peter avancerede til jungmand, letma-

tros og endelig i 1933 til matros.

Værnepligten aftjentes ved søværnet fra 6. april til 5. oktober 1934 om bord på kongeskibet *Dannebrog*.

Peter kan godt tænke sig at opholde sig mere på land, men det er vanskeligt at finde arbejde, og hvis han skal ud at sejle som matros, vil han skulle vente ca. 2 år, da hyrer bliver fordelt efter tur. Peter beslutter sig derfor for at få en uddannelse som dykker ved Søværnets Dykkerskole. Uddannelsen bliver påbegyndt 11. februar 1935. Eksamensbeviset som dykker underskrives den 20. marts 1935 af chefen for Undervandsbaadsdivisionen kaptajnløjtnant Louis Rostock-Jensen. Eksamen består med 29 point ud af 35 mulige, hvor der minimum skal opnås 15 point – et flot resultat.

Det viser sig at være en god ide med dykkeruddannelsen. Allerede 14 dage efter eksamen er Peter ansat som dykker ved Christiani & Nielsen. Her arbejder han i 3 år og bliver herefter i 1 år lånt ud til et andet entreprenørfirma, Hoffmann & Sønner. Entrepenørarbejdet omfatter for det meste dyk-

Dykkerskolen marts 1935. Peter sidder i midten med hjelmen.

kerarbejde ved nyanlæg i Århus Havn samt havne- og broarbejde andre steder.

Peter arbejder uden papirer (dykkerbevis) indtil han i 1937 ansøger Ministeriet for Handel, Industri og Søfart om at få udstedt et dykkerbevis. Dykkerbevis af 1. klasse med ret til dykning på alle dybder udstedes den 1. marts 1937. Samme år den 22. august bliver Peter gift med Agnes.

Peter er ansat som dykker ved Hoffmann & Sønner, da Danmark den 9. april 1940 besættes af tyskerne. Havnearbejdet ophører omkring dette tidspunkt, og det er vanskeligt at finde arbejde, som ikke direkte eller indirekte er for tyskerne. Det bliver til lidt forskelligt arbejde bl.a. som dykker og matros på *Edith* af Yderby i efteråret 1941 og i efteråret 1942 som dykker på *Ægir* af Aabenraa. Den 22. september 1942 bliver Peter ansat i Em. Z. Svitzer og arbejder som dykker på flere af entreprisens skibe.

På et tidspunkt mellem Peter har fået papirer i 1937, og til han i august 1943 modtager et brev fra en kreds af Nordjyske dykkere, er han blevet medlem af Dansk Dykkerforening (DDF). Brevet er en anmodning

om støtte til oprettelse af en Nordjysk afdeling af DDF. Afdelingens formål er angiveligt, at de nordjyske dykkere skal tale med én tunge og større vægt i Dansk Dykkerforening, og at der skal etableres en jysk arbejdsanvisning for at sikre, at dykkerarbejde i Jylland forbeholdes jyske dykkere. Endvidere foreslås, at der til afdelingen anskaffes et sæt udstyr, som medlemmer uden eget udstyr kan leje. Geografisk er der ikke tale om det Nordjylland, vi kender i dag, men om den nordlige halvdel af Jylland. Brevet er underskrevet af dykker Godtfred Froulund i Aalborg.

I et senere brev fra august 1943 angiver Froulund, at der er 14 medlemmer af Dansk Dykkerforening, der har bopæl i Nordjylland, og at Dansk Dykkerforening i alt har 22 medlemmer i Jylland. 6 af medlemmerne svarede positivt på brevet.

Peter er blandt støtterne til initiativet, og om det er dette brev, der inspirerede Peter til aktivt at tage del i det faglige arbejde, eller Peter allerede er faglig engageret, kan ikke afgøres ud fra korrespondancen.

DDF fandt initiativet om en nordjysk af-

deling godt. Froulund skriver, at der er behov for hvervning af medlemmer, da der kun er 22 organiserede dykkere i Jylland mod 55 organiserede dykkere i København (helle Sjælland). Skal krav om bedre løn og arbejdsforhold føres igennem, er der behov for en bredere opbakning.

Der blev dog ikke tale om nogen nordjysk afdeling, da de øvrige jyske dykkere ikke ønskede en sydjysk afdeling. Den 23. april 1944 stiftes derfor en jysk afdeling af DDF i Aalborg.

Der indbydes 26 medlemmer. 16 medlemmer reflekterer på indbydelsen og 7 møder op til mødet. De er alle fra oplandet bortset fra K.H. Dahl, der kommer fra Vejle, og som tager af sted dagen før og overnatter undervejs for at nå frem til mødet. Transportsystemet var et andet i 1944.

Peter bliver indvalgt ind i afdelingsbestyrelsen.

Køb af et brugt udstyr til udlejning bliver vedtaget, og der bliver senere etableret en klub af de dykkere, der investerer i grejet og indkøber dette. Det er svært at få fat i grej, de kan betale, og det skal senere vise sig, at grejet bliver for de få.

Det er helt afgørende for DDF, at der er stor tilslutning fra dykkere til foreningen således, at foreningen har den fornødne magt til at sætte sine krav igennem og om nødvendigt gå i konflikt for dem. Peter er sammen med de øvrige ledende medlemmer aktiv i at overtale ikke organiserede dykker til at blive medlem af DDF, og til at stoppe dykkere der dykker uden de nødvendige papirer.

DDF skal også sikre, at de priser, dykkerne tager arbejde til, svarer til det, DDF forventer, så medlemmerne ikke underbyder hinanden. Lønnen og afregningsformen er et løbende tema i korrespondancen.

Der er en omfattende korrespondance mellem bestyrelsens medlemmer, og der anvendes givetvis også telefon af de, der har

et sådant apparat. Det bliver til maskinskrivning til ud på de sene timer ofte efter en lang arbejdsdag. For at spare på papiret skrives der ofte på begge sider. Skal der udsendes enslydende breve til medlemmerne, sker dette ved hjælp af karbonpapir og gennemslag. På de sene timer giver trætheden sig ikke sjældent udslag i, at karbonpapiret vendes forkert, hvilket resulterer i, at der skrives spejlvendt og evt. oven i den tidligere skrevne tekst, - så er det bare at køre papiret ud og starte forfra. F.eks. angiver Froulund i et brev fra maj måned 1944, at ”dette var det 12 brev i aften”.

Da Peter sejler med Svitzer, adresseres breve til den havn, hvor skibet ligger, og Peter må kommunikere med håndskrevne breve, når han ikke kan låne en skrivemaskine.

I december 1944 siger Peter jobbet op ved Svitzer og går i land. Froulund anbefaler Peter at gå i samarbejde med dykker Ilso Sørensen, som er kommet hjem fra *Ormen I* og bor i Århus.

Det er svære kår, og der er ikke meget andet arbejde at få end arbejde for tyskerne. Flere dykkere ser sig nødsaget til at tage arbejde for besættelsesmagten. Jobbene for besættelsesmagten er vellønnede, og Peter spørger da også Froulund om, hvad han skal forlange, hvis han tager ud med tysk skib. Der er dog ikke noget i korrespondancen, der angiver, at Peter tager arbejdende for besættelsesmagten. Arbejdet for tyskerne får efter befrielsen konsekvenser for nogle af dykkerne.

Peter tager i foråret 1945 til Læsø og får arbejde her, men firmaet, der har hyret ham, mister pumpen til deres grej da vedkomende, de har lånt pumpen af, vil have den tilbage. Peter skriver til Froulund, om han kan leje det fælles udstyr og få det sendt til Læsø. Det kan han godt, men Froulund præcise-

Peter (tv) og Ilso på strøget i Århus

rer, at han skal have et skriftligt bevis på, at grejerne er i skibet i tilfælde af forlis. Grejerne er forsikret for kr. 6.000, men er ikke forsikret for tab af enkeltdele. Så hvis der kun tabes noget af grejjet, betaler forsikring ikke – altså, enten tabes alt eller intet.

Da krigen slutter, bliver der igen arbejde nok. I de danske farvande er der sænket i hundredvis af skibe. Mange af disse er blevet hævet under krigen, men der ligger stadig et meget stort antal vrage. Nogle af disse kan det betale sig at hæve, og andre, der ligger til fare for skibsfarten, skal sprænges og fiskes op i småstykker.

Peter er umiddelbart efter befrielsen forhyret som dykker på *M/S Anton* på trods af, at han er blevet advaret af Jørgensen om, at økonomien i det skib er meget betænkelig. Det skal også vise sig, at ejeren ikke er på-

lidelig og søger at snyde Peter for en del af hyren. Der figurerer flere uhæderlige skipere og ejere i korrespondancen, og dykkerne advarer hinanden mod disse.

Medens Peter er dykker om bord på *M/S Anton*, forsøger de at bjerge et skib, hvilket mislykkes. Senere hæver Flyvbjerg skibet på 8 dage og får kr. 45.000 i bjergeløn, - en ganske god forretning for Flyvbjerg.

I juli 1945 er Peter tilbage i Århus, og Peter og Ilso starter et samarbejde. Ilso har lånt penge til at købe skibet *Star*, og sammen bjergede de skibet *Gotfred Hansen*. Bjergningen giver en god pris, hvilket primært skyldes, at det er dykker Bloch i Århus, der har forhandlet prisen på plads.

Den 4. juli 1944 blev Århus ramt af en katastrofe, da en lægter med ammunition eksploderede i havnen. Store mængder af ammunition blev spredt over byen og i havnen. Efter befrielsen skal havnen renses for ammunition. Peter deltager i efteråret 1945 i dette arbejde, og bliver af Jørgensen mindet om, at han skal forlange 50 % i faretillæg, og at det skal mandskabet på prammen også have, da marinens dykker får et sådant tillæg.

I efteråret 1945 spørger Ilso, om Peter vil med til Anholt for at bjerge et skib. Peter skal have 400 kr/ugen og 20 % af bruttoindtægten – Det er en flot hyre. Ilso har ingen penge, og Peter låner ham 500 kr. til istandsættelse af skibet mod, at Peter skrives som medejer som sikkerhed for pengene. På Anholt er der storm, og de kan ikke stille noget op med vraget. Der blev kun dykket 15 minutter på vraget.

De opgiver og sejler hjem. På vej hjem må Peter låne Ilso til en reparation af skibet. Peter er også nødsaget til at betalte et afdrag på skibet til banken som følge af, at Ilso ikke har penge nok.

Peters afdrag redder dog ikke Ilso, som

fortsat ikke kan betale afdragene med det resultat, at Horsens Landbobank, der har pant i skibet, tager skibet. Herved forsvinder den sikkerhed, Peter har for sine lån til Ilsø på 1.200 kr. plus hyren.

Peter forsøger med rettens hjælp at få Horsens Landbobank til at betale hans tilgodehavende, hvilket ikke lykkes.

Peter og Ilsø afbryder forbindelsen med hinanden. Dog kun for en tid skal det vise sig. Peter undersøger muligheden for at komme til udlandet som dykker, men kommer ikke afsted. I juni 1946 bliver Peter ansat som dykker ved Sønderborg Bjergning, som dog kort herefter går konkurs.

Peter gør i juleferien 1946 status over fagforeningsarbejdet i et brev til Jørgensen. De nåede ikke det, de ønskede, og vejen er lang og trang, men de er kommet et skridt i den rigtige retning med at skaffe nogenlunde forhold for dykkerne.

Umiddelbart efter nytår 1947 forhandler Peter om køb af skibet *Zephyr* i Sverige. Skibet ejes af grosserer Høegh i Aalborg. Der er to dykkere ombord, men den ene har ikke papirer, og han ønsker Peter ikke at overtage. Han skal sende i land uanset om handlen går i orden. Det bliver nu ikke så let, da dykkeren uden papirer har en andel på 30.000 kr. i skibet og derfor iht. lovgivningen har lov til at dykke, uanset han ikke har papirer. Det viser sig også, at der er en

stor gæld i skibet. Peter bruger meget tid på at snakke med kreditorer og undrer sig over, at man på så kort tid kan få så mange kreditorer. Gælden er et problem med hensyn til at få den papirløse dykker i land, da han med sin andel hænger på en del af gælden.

Der er meningen, at Peter skal have halvparten og være dykker, og Bloch skal være skipper. Høgh vil selv beholde den anden halvdel. Peter og Bloch skal have fast hyre på 150 kr./uge + 10 % af det bjergede samt kost og logi betalt.

Peter tager kontakt til Lorenz Christensen i Århus og får ham gjort så interesseret i vragsfiskeri, at han ikke alene vil skyde penge i skibet, men han vil selv være reder. Lorenz Christensen køber den ene halvdel af skibet og etablerer selskabet ”Skandinavisk Bjergningsselskab”. Lorenz ejer nu *Zephyr* sammen med Høgh.

Fagforeningsmanden i Peter fornægter sig ikke, og han sikrer, at det i kontrakten med *Zephyr* angives, at der ikke må ansættes dykkere, som ikke er medlem af DDF.

Imedens skibshandlen står på, undersøges muligheden for at oprette en afdeling af DDF for Århus og omegn. Dette billiges af Jørgensen, og i marts 1947 bliver afdelingen oprettet. Afdelingen bliver kaldt ”Århus Afdelingen”. Peter bliver skrevet i bladet som repræsentant med Ilsøs telefonnummer, da det ser godt ud, at der opgives telefonnummer. Ilsø bliver sekretær.

Parallelt med skibshandlen og oprettelsen

Dykker
ILSØ SØRENSEN

NY MUNKEGADE 96 - AARHUS - TLF. 12636
DANMARK
TELEGRAMADRESSE: »DYKSØ«

AL SLAGS	Entreprenørarbejde
DYKKER-	Beddingsarbejde
ARBEJDE	Vragarbejde
	Stenarbejde
	Undersøgelser
	Eftersøgninger
	Skæreblanding
	Bundbehandlinger
	Tætninger
	Sprængninger

Ilsøs brevpapir

af en jysk afdeling læser Peter til kystskipper og får den 13. marts 1947 udstedt bevis som kystskipper af politimesteren i Aarhus. Det er et travlt forår, hvor Peter bliver skipper på *Zephyr*, og Bloch bliver dykker.

Der skyldes mange penge i *Zephyr*, og der er noget rod med at en hjelm, dykkertelefon og nogle luftslanger, der ligger i skibet, men som ejes af dykker Svend Lyngaa. Udstyret skulle være købt af Høgh, men han har aldrig betalt de 600 kr., det skulle koste.

Høghs forretning går ikke godt, og det enden med, at Lorenz også køber Høghs andel.

Lorenz hænger nu på hele gælden fra det gamle skib. Han har så meget at se til, at der ikke kan købes nyt udstyr nu, og Peter taler med Lorenz om at købe et 3-boltsudstyr, som Ilsø vil sælge. Der er dog et problem med 3-boltsudstyret, da de næsten ikke kan få Bloch gennem halsåbningen. Peter mener også, at han skal tabe sig lidt.

Bloch mener, at det ene af de to sæt 3-bolts, de har ombord, kan laves om til 2-bolts, som bedre passer til hans korpus.

Nogle kontrakter bl.a. i Sverige er overtaget sammen med købet af *Zephyr*. Dette er f.eks. tilfældet med vraget af *Prins Valdemar* ved Varberg, som der arbejdes med frem til midtsommer 1947, hvor vraget opgives. Efter at en del af lasten er pumpet ud, opdages det, at en del dæksbjælker er brækket og værdien af skibet derfor ikke vurderes bjergningen værd. De går til Toreskov, hvor der ligger nogle koks på havbunden, men efter at have døjet med fejl på pumpe og maskineri i 2 uger er det kun lykkedes at få en lille last op. De sætter deres lid til, at rederen er velbeslået, og at der endnu er 1½ år med at pumpe koks op fra vrage i Sverige. Der ligger også en opgave og venter ved Hals med sprængning af et par vrage. Gene-

relt er der meget dykkerarbejde, og alle dykkere i DDF er i arbejde. DDF i Århus går godt. Det er Ilsø, der passer foreningen, medens Peter er i Sverige.

Sidst på sommeren tager Svend Lyngaa kontakt til Peter for at høre til betaling for udstyret. Peter taler med Lorenz, som dog ikke vil vide af, at telefon og hjelm i skibet ikke er betalt, da han har købt det med skibet. Peter henviser Lyngaa til den tidligere ejer, som dog økonomisk set ikke er meget værd.

Der arbejdes fortsat med bjergninger, og et af vrage giver anledning til uoverensstemmelser. Bloch mener, at vraget kan pumpes op. Peter er uenig og skaffer en anden skipper til afløsning og går i land. Den nye skipper tror på en løsning, men skibet kommer ikke op. Hen på efteråret 1947 mister Lorenz interessen for bjergning og foreslå Peter at købe skibet for 65.000 kr.

Peter undersøger muligheden for at rejse pengene, men opgiver og den 14. oktober 1947 indgår Peter en overenskomst med Partrederiet Elise om udførelse af dykkerarbejde i forbindelse med bjergning og vragefiskeri. Lønnen er 150 kr./uge plus en andel

af det bjergede. Overenskomsten bliver forhandlet og underskrevet af DDF.

Hen mod julen 1947 lykkes det Lorenz at få solgt *Zephyr* til en mand i Svendborg med et betydeligt tab. Manden har lånt pengene på en kontrakt, han har på et vrage, som han skal tømme for koks, men kontrakten er for gammel og ugyldig. Såvel *Zephyr* som mandens andet skib *Havet* bliver beslaglagt, og manden er på et tidspunkt arresteret.

Peter første job ved "Elise" er sprængning af en ubåd i Hørup Hav og bjergning af akkumulatører, jern og metaller. Det er i det sene efterår 1947. Her arbejder Peter sammen med dykker Harry Olsen. Der er gode forhold i "Elise", og Peter er meget tilfreds med arbejdet.

Kontrakten med "Elise" er god. Priserne på jern er ikke så gode, men det er til gengæld metalpriserne. Der er dog det problem, at skipperen kun får 1/8 af, hvad Peter får. Hvis skipperen ikke kan få ændret kontrakten, rejser han, når hans kontrakt udløber til nytår. Peter vil gerne løse dette problem, og drøfter med Jørgensen muligheden for, at han afgiver noget af sin andel for metallerne, mod at andelen tilfalder skipperen. Modellen skal være, at Peter går 20 kr. pr. tons ned og rederiet giver skipperen 40 kr. mere pr. ton. Peters forslag vidner om et godt sammenhold på skibet. Peter beder Jørgensen om at tænke over det. Det skal Jørgensen ikke bruge meget tid til, og dagen efter svarer han Peter, at Peter ikke skal blande sig i andres lønforhold endsiges bidrage med procenter. Jørgensen finder, at Peters godhed er ved at løbe af med ham og mener, at det må skyldes en uhørt julestemning.

Da ubåden er sprængt åben, skal Peter til Nakskov Fjord for at fjerne resterne af *Ruhrort*. Vraget ved Nakskov bliver dog ikke sprængt, da kongens foged stopper arbejdet, som følge af en verserende sag mod det firma, som "Elise" skal sprænge *Ruhrort* for.

Bjergning af ubåds akkumulatører

Halepartiet af et engelsk fly

Ubådsskrue sammen med andet vragskrot

Den / 19 .

OVERENSKOMST

ifølge Aftale med

Her ~~XXX~~ Partrederiet " Elise."

angaaende	{	Arbejde.	Udført af Dykker Peter Christensen .....
		Opfiskning.	
		Stenfiskning.	
		Vragfiskning.	

For en Sum af Kr. 150.00 ~~XXXX~~ ~~XX~~ Uge. ~~Maaned~~ ~~eller~~ ~~og~~ % af Bruttoindtægt.
I Henhold til omstaaende Kontrakt.

Hvornaar paabegyndte Arbejdet? Den 14/10 1947 .

Til Bemærkninger:

Arbejdsgiver: Partrederiet " Elise " Korsør .....

Arbejdsstedet: M/J. " Elise " .....

Dykkeren: Peter Christensen .....

Obs. Et Eksemplar tilsendes Dansk Dykkerforening i underskrevet Stand.

Vend om.

Korsør d. Nov. 1947

K o n t r a k t .

I Henhold til Aftale, er følgende Kontrakt oprettet.

Dykker Peter Christensen forhyres med Bjergrningsskibet M/S. "ELISE" af Korsør, for Bjergrning og Vragfiskeri, paa følgende Betingelser.

Ugeløn Kroner 150,00 paa egen Kost, plus Tillæg pr. Tons Materiale som bjergeres og ilandføres.

Støbejern ..... Kr. 25.00 pr. Tons

Smedejern ..... Kr. 5.00 " "

Kobber, Rødgods, Messing, Hvitmetal. Kr. 200.00 " "

Salgbare Ting, som Ankrer, Kæde, reelle Jernplader Kr. 25.00 pr. Tons.

Saafernt andre Ting bjergeres, akkorderes herom.

Dykker Peter Christensen har tiltraadt Arbejdet den 14. Okt. 1947, og Kontrakten er gældene fra denne Dato.

Dykkerens Underskrift

P. M. Christensen.

Rederiets Underskrift

J. Christensen

Christensen

Dykkerforeningens Underskrift.

L. Jørgensen

41570

Stenfiskerfartøjet *Elise*

Fagforeningsarbejdet ligger ikke stille, medens Peter sejler med "Elise". Der foregår løbende hvervning af uorganiserede dykker og anmeldelse af dykkere uden papiret i de områder, hvor de arbejder, og der føres en omfattende korrespondance. Det er også en konstant opgave at få medlemmerne til at betale kontingent. Flere bliver da også slettet for gæld, hvilket angives i DSF's medlemsblad "Dykkeren" med navns nævnelse. Peters fagforeningsarbejde kan kun lade sig gøre på afstand, fordi Ilsø passer foreningen i Århus.

I julen 1947 fortæller Ilsø, at han vil i gang med noget andet, og hvis det lykkes, vil han opgive dykningen. Peter kan godt se, hvor det bærer hen, og da han aldrig er hjemme, vil han gerne have en afløse med mindre, han kan få en sekretær ligesom Ilsø, der kan styre foreningen, når han er væk. Det lyk-

kes Froulund at overtale Peter til at blive, og Ilsø bliver juni 1948 ud. Ilsø får etableret den anden forretning, men den går ikke godt, og Ilsø går tilbage til dykkeriet. Det bliver dog også kun til en pause fra fagforeningsarbejdet for Ilsø, og i 1951 er han igen medlem af afdelingsbestyrelsen.

Peter angiver i flere breve, at han gerne vil have eget skib, men også at han er godt tilfreds med at være ved "Elise". Ubådene giver godt, og Peter spørger i sommeren 1948 Ilsø om en ubåd i Århusbugten, som han har hørt om, men Ilsø kende den ikke.

Peter forsøger også at byde ind på nogle andre undervandsbåde men får dem ikke.

Rederiet "Elise" får kontrakt på sprængning af *P.G. Halvorsen* øst for Langeland. Efter at Peter har sprængt yderligere to vrage, går Peter i efteråret 1948 i gang med *P.G. Halvorsen*.

Ubådene spøger stadig, og Foulund skriver i februar 1949 til Peter, at han har kontakt til en, som vil sælge en undervandsbåd

Aarhus Stiftstidende
Torsdag den 4. Oktober 1951

**U-Baad hentes op
fra Aarhus-Bugtens
Bund i Smaastykker**

Danmarks største Køle- hus indvies	Kommun- istisk Afslag i Korea
---	--

Aarhus Stiftstidende Trykkeri

På den agterste del af tårnet fra type XXI ubåden ses montage for 20 mm maskinkanon og skjul for snorkelapparatet

mod at få 50 %. Froulund skriver, at manden ikke må være rigtig klog.

Peter finder vragsfiskeriet interessant, og at det også er godt lønnet, gør ikke interessen mindre. Det eneste minus er, at han er alt for lidt hjemme. Børnene vokser op og bliver store, uden at han har meget fornøjelse af dem – Det nager Peter, som gerne ville have været mere for børnene, da de var små.

Den 1. marts 1950 åbner Peter en udlejningsforretning, som han har sat sine spareskillinger i. Der er primært tale om penge tjent på vragsfiskeriet. Han ansætter en bestyrer, som skal køre udlejningsforretningen, når han er på havet. Vragfiskeriet skal ikke opgives. Han starter med 15 vaskemaskiner, som et år efter er forøget til 19 maskiner. I sommeren 1952 udvides forretningen

Deko kammeret der blev anvendt i forbindelse med sprængningen af U2544

Jern klar til afhentning

Tysk flådeofficers daggert givetvis fra en af ubådene

Vor Stalingrad gaben sich

24 Generäle mit dem General-
feldmarschall Paulus an der
Spitze,
100 Obersten,
2500 andere Offiziere
91000 Soldaten

den Russen gefangen.

Deutscher Soldat!

Du pflegst deinen Vorgesetzten zu folgen.
Was zauderst Du denn, wenn sich Generäle
gruppenweise gefangengeben?

Folge dem Beispiel des Feldmarschalls Pau-
lus und seiner Generäle!

Gib dich gefangen!

Generalfeldmarschall Paulus in russische Kriegsgefangenschaft

Von links nach rechts: Generaloberst K. Rokossow
P. Woronow, Major I. Djatlenko (Dolmetscher) und

Artiliere Generalfeldmarschall Paulus

Nr 117. 1.3.43 - 10 000

2.381 reichsmark samt et
flyveblad fra østfronten der
opfordrer tyske soldater til
at følge deres officers
eksempel og overgive sig.
Pengene - et ganske
betydligt beløb, er i nye
sedler, og kan stamme fra
en af undervandsbådene.
Flyvessedlen har, som
pengene, været under vand
og kan ligeledes stamme
fra en af undervandsbå-
dene. Flyvessedlens tilstede-
værelse i et tysk fartøj er
besyderligt og ikke uden
risiko for ejermændene.

med en lille varevogn, som udover at bringe maskinerne ud også udlejes.

I vinteren 1950-51 bjærger Peter sammen med Harry Olsen metaller og akkumulatører fra to ubåde i Hørup Hav, en type VIIC og en IXC (Se DHT 22 hvor hele Harry Olsens dagbog fra bjærgningerne er gengivet).

I 1951 lykkes det Peter at finde U 2544, der er blevet selvænket af besætningen den 5. maj 1945 på positionen 5606,05N/1927,09Ø i Århus Bugt. "Elise" får bjærgeret til ubåden. Det er en type XXI ubåd på 1.819 tons og en længde på 76,7 meter. Ubåden ligger på 34 meter vand og stikker 6 meter ned i den bløde bund øst for Sletterhage. Der er to dykkere på opgaven med *Elise* som skib. Ubåden har et strømliniet 13 meter langt tårn, hvorfra to tvillinge 20 mm maskinkanoner stikker ud for og agter. Der skal arbejdes ned til 40 meters dybde. Der kalkuleres med en dykketid på 1½ time og så hurtigt op og i dekotanken.

Ubåden bliver i 1951 og 52 sprængt og fisket op stump for stump. De bjærgede dele bliver sejlet til Århus og Grenå, hvor de opmagasineres på havnen for afhentning med skib.

Omkring 1952 gør Peter status over de første 5 år i "Elise". Peter har sprængt 5 damp- og motorskibe på mellem 500 og 4.500 tons samt 7 undervandsbåde, et par fly og andet småtteri.

I foråret 1955 køber Peter skib og vil ikke længere være i DDF. Jørgensen siger Peter tak for årene. Det er John Andersen fra Århus, der tager over som repræsentant for Århus.

Peter fortsætter vragsfiskeriet, indtil en ulykke i 1956 sætter en stopper for dykker- og skipperkarrieren. Peter sejlede med sten-fiskerfartøjet *Kirsten Jensen*, og de ligger 2

timer ud fra Grenaa. Peter arbejder med spillet for at hale et varpanker ind, da Peters venstre arm bliver fanget af wiren, og han trækkes rundt med spillet og bliver slemt kvæstet. Skipperen sejler straks til Grenaa, hvor en ambulance venter og kører Peter til Grenaa Sygehus. Venstre arm står ikke til at redde og må amputeres. Der venter Peter et længere sygeleje. Den 6. juli 1956 modtager Peter en hilsen på hospitalet fra 28 kolleger i Korsør, der ønsker ham god bedring.

Organisering af dykkerne

Dansk Dykkerforening blev stiftet den 18. juli 1920. Som andre fagforeninger er det DDF's overordnede formål at varetage medlemmernes interesser primært over for arbejdsgiverne men også over for myndighederne og i forhold til lovgivningen.

Opfyldelse af formålene kræver, af DDF besidder den nødvendige magt specielt i forhold til arbejdsgiverne. Medlemmernes antal eller rettere andelen af organiserede dykkerne udgør en afgørende del af denne magt. Med en stor andel af organiserede dykkere kan DDF lukke af for eller begrænse ansættelse af dykkere hos de arbejdsgivere, der ikke tilbyder dykkerne ordentlige forhold. Med en stor del organiserede dykker har DDF også bedre muligheder for at gennemtvinge indgåelse af en overenskomst mellem arbejdsgiveren og DDF, såfremt DDF finder dette hensigtsmæssigt.

DDF ofrer betydelige ressourcer på at overtale dykkerne til at melde sig ind i DDF og være loyale mod DDF. I 1944 skulle dykkeren ved indmeldelsen betale et indskud på 10 kr. og et kontingent på 10 kr. pr. kvartal. Ud over faglig assistance modtager dykkerne en gang om måneden medlemsbladet "DYKKEREN". På samme tid var årsindtægten for en dykker iht. brev fra Jørgensen ca. 8.000 kr. med nogen variation afhængig af varighed og beskæftigelse. Dykkere ved Københavns Havnevæsen og dykkere ved

DFDS tjente ca. 10.000 kr. og dykkere beskæftiget med sten- og vragsfiskeri tjente 8.000 – 12.000 om året.

Det skal her erindres, at indtil 1936 var der ikke krav om uddannelse af dykkere, og enhver, der havde lyst, kunne tage arbejde som dykker, uanset han havde en uddannelse eller ej. Ved lov nr. 87 af 7. april 1936 om Dykkernæring og Betyggelse af Dykkerarbejde, blev det bestemt, at enhver, der mod betaling påtager sig at udføre arbejde som dykker på dansk territorium eller fra dansk skib, skal være i besiddelse af et dykkerbevis. Det pålægges også arbejdsgiveren at sikre, at dykkeren er i besiddelse af et dykkerbevis.

Efter dykkerlovens vedtagelse i 1936 arbejder DDF også for at dykkerne får det nødvendige bevis enten ved at dykkerne godtgør deres færdigheder og består en helbredsundersøgelse, eller ved at de består dykkerkursus på Søværnets Dykkerskole. Der er dog i flere år efter lovens vedtagelse dykkere, der arbejder uden papirer.

På et tidspunkt bliver det betimeligt at sætte hårdt ind mod dykkere uden papirer for at undgå ulige konkurrence fra disse. Da det er ulovligt at tage arbejde uden papirer, får DDF her hjælp fra politiet, som f.eks. da der i foråret 1944 dukker en Frode Nicolassen op i Esbjerg. Han tager arbejde ved bjergningsmester Lund. Nicolassen har tidligere arbejdet som dykker i Tyskland, men Nicolassen har ikke papirer, og da han begynder at arbejde som dykker, anmelder DDF Lund til politiet med krav om straf. Politiet i Esbjerg standser arbejdet. Senere dukker Lund og Nicolassen op i Aalborg sammen med deres udstyr. Nicolassen søger optagelse i DDF, men det afhjælper ikke manglen på et dykkerbevis, og han kan ikke blive optaget uden dykkerbevis. Lund søger også optagelse i DDF. Froulund betragter ham med skepsis, da han er af den opfattelse, at Lund vil ødelægge priserne ved at dykke

gratis for at få noget at lave. Froulund forsikrer Jørgensen, at såfremt de stikker tæerne i vandet igen, vil han tage affære.

Et er, at Politiet tager sig af de, som dykker uden papirer, et andet er at bevise, at de dykker, og ikke kun er forhyret på skibene uden at dykke. Der er flere af disse sager, hvor DDF bliver oplyst, at der sker overtrædelse af loven, og hvor medlemmerne forsøger at bevise, at der dykkes.

Der er også eksempler på, at forholdet med manglende papirer klares uden Politiets medvirken, som da dykker Hull i oktober 1947 stopper en dykker uden papirer i Silkeborg. Direktøren for virksomheden har grejer, men da det ikke er til at opdrive en dykker, opfordrer direktøren en tømrer uden dykkeruddannelse til at krybe i dragten. Det bliver Hull, der løser dykkeropgaven.

DDF opfordrer dykkerne til at lade DDF anføres som aftalepart på de aftaler, dykkerne indgår med arbejdsgiveren. Herved kan DDF føre en eventuel sag for dykkeren, hvilket der jævnligt er behov for.

Ved stiftelsen af DDF Jysk Afdeling den 23. april 1944 bliver der til afdelingsbestyrelsen valgt følgende: Formand: Godtfred Froulund, kasserer: A. Thøgersen, sekretær: Aage Hansen, bestyrelsesmedlem: Peter M. Christensen og bestyrelsesmedlem: Lars Hansen.

Umiddelbart efter stiftelsen viser det sig, at kassereren, A. Thøgersen, ikke har noget dykkerbevis, hvilket han ikke har lagt skjul på, da han blev optaget af den tidligere formand. Forholdet bliver påklaget af en dykker. Thøgersen bliver ekskluderet, og kan først optages, når han har været på Dykkerskolen og erhvervet sig et bevis. Dahl fra Vejle træder ind i bestyrelsen i stedet for Thøgersen. Det aftales, at uregelmæssigheden ikke publiceres.

Etablering af en jysk afdeling passer DDF og i særdeleshed Jørgensen godt, da han tid-

Hjælpefondsmærker klistret ind i Hans Steinsbrenners søfartsbog. Mærket med hjelmen sælges for 10 øre og mærket med hajen for 5 øre. Midlerne fra salget går til dykkere og deres enker, som er økonomisk trængende under eller efter sygdom, eller andet forårsaget tilfælde. Den sidste dykker der får hjælp fra fonden, er en dykker i det sydfynske, der er så overvægtig, at han ikke vil få fornyet sin lægeattest. Fondens giver et tilskud, så dykkeren har økonomisk mulighed for at afsætte tid til at gennemgå en operation, der skal medføre at han taber sig. Hjælpefondsmærkerne blev tegnet af dykker ved Statsbanen Aage Hansen.

ligere har skrevet til jyske dykkere uden noget synderligt resultat. Resultat af den jyske afdelings arbejde viser sig, da de 22 medlemmer, der er ved stiftelsen i april 1944, er øget til 52 i juli 1947. Der bliver kæmpet godt for at hverve medlemmer, og der tages skrappe midler i brug også mod dykkere, der har papirer, men ikke er medlem. Flere breve over en længere periode angiver, at der er problemer med at få dykker Simonsen ind i foreningen. Den 28. december 1946 skriver Peter til Jørgensen, at Simonsen nu endelig er banket på plads og har forstået budskabet, da han nu også forhører sig, om det er i orden, at han tager hyre på *Martha* til erstatning for en anden dykker, der ikke har papirer.

Den jyske afdeling står stærkt allerede fra starten. Få dage efter stiftelsen tegner DDF overenskomst med Aalborg Værft, og der opnås en højere timeløn med Aalborg Havn, som ellers ikke ville samarbejde med DDF.

På det tidspunkt, hvor den jyske afdeling

stiftes, er Froulund ansat som dykker ved Redningskorpset Zonen i Aalborg. Da den jyske afdeling får anskaffet et dykkerudstyr, anvender bl.a. Froulund dette til dykkeropgaven, han selv skaffer. Zonen finder, at det er en dårlig ide, at Froulund driver konkurrerende virksomhed. Da Froulund anviser en dykker til en entreprenør til en timeløn, der ligger under den, Zonens vil have, vil Zonen have Froulunds ansættelseskontrakt ændret, men det bliver der ikke noget af, da Froulund siger op på stedet.

Zonen skal nu have en ny dykker og tilbyder en arbejdsløs dykker 71,00 kr./ugen og et dykkertillæg på 5 kr./timen og min. 3 timers dykning betalt. Dykkeren er organiseret, og Froulund skriver til Jørgensen og klager over dette uforskammede tilbud. Jørgensen er enig og anbefaler, at Zonen blokeres. Det mener Froulund nu er for drastisk, men Zonen bliver blokeret. Zonen forhøjer nu deres tilbud til 108 kr./uge, og DDF beslutter, at de får en dykker.

DDF står dog ikke så stærkt overfor entreprenørerne. Froulund skriver i sommeren 1946 til Peter, at overenskomsten med entreprenørerne er en skamplet, som der arbejdes med. Ved den seneste overenskomstforhandling skulle aftalen været ændret, men DDF blev trynet og overenskomsten forlænget et år.

I foråret 1947 angiver IIsø i brev til Peter, at han er sur over, at entreprenørerne henvender sig direkte til dykkerne og tager den lavestbydende. IIsø mener, at entreprenørerne skal tvinges til at hverve dykkere gennem DDF. Enten må der på dette tidspunkt være "tilstrækkeligt" med uorganiserede dykker, eller også er dykkerne ikke loyale mod DDF.

Klubben

Ved stiftelse af den jyske afdeling besluttes det, at der skal indkøbes grejer, der kan udlejes til dykkere, der ikke selv har grejer. Der optages et banklån i Aalborg Diskontobank på 3.000 kr. for indkøb af et brugt udstyr. 7 af medlemmerne hæfter for lånet. De danner en klub og forpligtiger sig til at hver at betale 10 kr. om måneden til afdrag og

forrentning af lånet. Det besluttes, at der ikke udbetales overskud til klubbens medlemmer, før lånet er betalt.

Det er dog ikke til at skaffe brugt grej, og Froulund spørger på nyt ved Nordisk Gummi og Guttapercha. Prisen er: 2-bolts dykkerhjulm med topnøgle og kasse til opbevaring kr. 745,00, 2-bolts dragt af tysk fabrikat kr. 458,70 inkl. omsætningsafgift, støvler med jernsål kr. 95,50, blylodder med metalbøjler kr. 133,00, 2 x 30 meter slange uden spiral kr. 474,00, 2 x 2 koblinger med omløber kr. 45,60, 2 x 2 slangeringe kr. 2,20, bælte med slangeholder kr. 26,40, telefon inkl. montage kr. 1.025,00, lappesager kr. 15,00, i alt kr. 3.019,90. Hertil kom så en pumpe til kr. 2.165,00. Det strækker lånet på 3.000 ikke til, og udstyr uden pumpe bestilles. Det aftales, at man vil låne sig frem til pumpen.

Livlinen bliver hugget fra besættelsesmagten.

Grejet ankommer planmæssigt, men uden telefonen. Der er bestilt en Ericsson fra Sverige. Nordisk Gummi og Guttapercha kan levere en telefon, men ikke den svenske, da der ikke kan skaffes svensk valuta. Det bli-

ver til en dansk telefon fra M.P. Pedersen til 1.575 kr. Denne er bedre, da telefonlinen er integreret i livlinen. Ledningen til den svenske skal fæstnes til slangen.

Pumpen er et problem, indtil Jørgensen låner en af sine pumper ud til klubben.

Grejet forsikres for kr. 6.000 mod tyveri og brand for en årlig præmie på 36,40 kr. Klubben kan ikke overkomme at betale for forlisdækning, koster 10 % af forsikringssummen pr. dag på grund af krigstilstanden.

Det aftales, at lejen for grejet er 10 % af indtægten for klubbens medlemmer og 20 % for andre.

Det bliver Froulund, der anvender udstyret først og mest.

Det kniber med betalingen fra klubbens medlemmer. I december 1944 er der kun 5 kautionister tilbage i klubben, og det er kun Froulund, Dahl og Peter der betaler af på gælden. Thøgersen er i Sverige, Glerup er blevet taget af tyskerne og er død, en ligger hårdt såret på hospitalet, og den sidste er en slapsvans, der ikke er til meget.

Froulund frygter, at banken beder om at få lånet indfriet, hvis de får kendskab til, at der kun er 5 kautionister og kun 3, der betaler. Gælden til banken er på 2.340,00 kr.

Det overvejes at købe en pumpe. Carl Jørgensen har en 1-cylindret til salg for 1.000 kr. og oplyser, at en bilmotor-dykkerpumpe (Tinus pumpe) koster 600 kr. Zonen har en sådan pumpe, som fungerer upåklageligt og giver masser af luft og er tæt. Den er dog for tung i toppen og skal surres.

Det viser sig, et slangen er af dårlig kvalitet. Hullet er for stort, og slangen har så stor opdrift, at der må vægt på den, for at den ikke skal trække i dykkeren. Ligeledes viser det sig, at dragten er af dårlig kvalitet. Den går op i sømmene og slidlapperne og båndene over sømmene løsner sig. Dragten er meget utæt, og så godt som færdig. Der indkøbes i december 1946 en ny dragt til 250 kr., men der er ikke penge i klubkas-

sen, og Froulund må selv lægge ud.

Det drøftes at opløse klubben. Det sker dog ikke, og udstyrets skæbne fremgår ikke af dokumenterne.

Konflikt med Stenfiskersammenslutningen

I foråret 1946 kan DDF og Stenfiskersammenslutningen ikke opnå enighed ved overenskomstforhandlingen, og DDF går i konflikt. Medlemmer af DDF må ikke tage arbejde for Stenfiskersammenslutningens medlemmer. Medlemmerne holder øje med, at det ikke sker. DDF får hjælp fra Dansk Arbejdsmandsforbund, hvis medlemmer ikke må arbejde for Stenfiskersammenslutningen herunder ved losning af sten og jern. Jagten på dykkere uden papirer, som jo ikke er omfattet af konflikten, intensiveres.

I juni bliver Grube fra Stenfiskersammenslutningen og Jørgensen enige om at optage forhandlingerne i løbet af juli, og at arbejdet genoptages på den eksisterende overenskomsts vilkår.

Forhandlingerne trækker ud, og i januar 1947 udsendes et overenskomstforslag til urafstemning. Forslaget indeholder bl.a. en pris på 9 kr./ton for stenarbejde, men der er tvivl om prisen og så gælder for flytning af sten i en mole. Stenfiskersammenslutningens medlemmer forkaster forslaget, og DDF varsler strejke fra 9. maj ved arbejdstids ophør. Konflikten løses dog forinden.

Under strejken bliver et eller to skibe solgt til Hoffmann & Sønner, for at ejerne derved kan omgå strejken, men det lykkes ikke at få skibene i arbejde, da dykkerne er loyale overfor DDF.

Lønforhold

Aflønning af dykkerne sker efter forskellige modeller alt efter, om der fiskes sten, vrøg eller om der er tale om entreprenørarbejde med eller uden eget grej.

Vragfiskning afregnes typisk med en fast hyre plus et procenttillæg af det, der bjer-

ges. I marts 1947 oplyser Jørgensen, at lønnen er på 150 kr./uge + 10 % af det bjergede, eller 100 kr./uge + kost + 10 % af det bjergede. Procenttillægget kan udgøre en betydelig andel af lønnen. For eksempel bjergter Peter for Sønderborg Bjergning 220 favn 2 ¼” ankerkæde på 38 tons fra *SS Thüringen*. Kæden bliver gennem en mægler solgt for 3.800 kr., hvoraf Peter får 380 kr.

I Peters aftale med Elise indgår en fast hyre på 150 kr. pr. uge, og det angives bl.a. at rødgoods, kobber, messing etc. afregnes med 200 kr. pr. tons til dykkerne. Alene bjergning af alle akkumulatorene fra en VIIC ubåd vil indbringe et bjergetillæg på 40 tons á 200 kr. eller 8.000 kr. til deling mellem dykkerne.

Procentafregningen af det bjergede giver nogle gange anledning til konflikt mellem dykkeren og en tidligere arbejdsgiver. Dette sker specielt i de tilfælde, hvor dykkeren har indgået et andet ansættelsesforhold på det tidspunkt, hvor det bjergede sælges. Her går DDF nogle gange ind i sagen, som for eksempel da DDF i 1946 ved Sø- og Handelsretten vinder en sag mod vragsfisker M/S Bruun af Nyborg. Der tilfalder dykkeren en betaling på 1.600 kr.

For entreprenørarbejde beregnes ofte en fast hyre plus et dykkertillæg pr. dykkertime, der dog som minimum beregnes for et aftalt antal timer uanset, hvor lang tid der er dykket. Zonen betaler i 1944 110 kr./uge samt et dykkertillæg på 5 kr./time for minimum 3 timer, når Zonens grejer anvendes.

Stenfiskeri kan afregnes pr. tons. I et tilfælde er prisen pr. tons sten 7 kr. hvoraf dykkeren får 22 %.

I marts 1946 oplyser Froulund, at Svitzer betaler dykker på oversøisk arbejde 1.000kr./måned + ophold og rejse ved 6 måneders kontrakt og rejse hjem, når halvdelen af tiden er gået. Hertil kommer dykkertillæg på 4 kr. pr. time indtil 5 meter, 8 kr. til 10 meter, 12 kr. til 15 meter, 15 kr. til 20 meter og dybere 23 kr. Over 35 meter

skal der særlig aftale til.

DDF's arbejde omfatter nok så meget at skaffe dykkerne en højere løn. Dette betyder, at dykkerne ikke må tage arbejde under den fastsatte mindsteløn. Generelt er det en fordel for dykkerne ikke at tage arbejde under mindstelønnen. For den enkelte kan det dog være frustrerede at skulle vælge mellem at være illoyal mod DDF eller gå arbejdsløs, med hvad dette betyder. Det er f.eks. tilfældet for dykker John Hull, da han i marts 1947 er ved Højgaard & Schultz for at søge arbejde i Gdynia. Han forlanger det, han har fået oplyst af Carl Jørgensen: Formandsløn + 28 kr. om dagen + 7 kr. for første dykkertime og 3 for de efterfølgende. Ingeniøren ved Højgaard & Schultz er ved at få en prop og siger, at han har fået et bedre tilbud. Hull forklarer, at han ikke kan gå længere ned for foreningen, og får ikke jobbet, som går til en ikke organiseret dykker eller til en dykker, der ikke er loyal mod DDF. Hull skriver til Peter og beklager sig over det sjov, han skal være med til, når han søger arbejder, og han mener, at han aldrig får job til de priser. Peter skriver til Hull om det rigtige i at sikre rimelige arbejdsforhold og en god løn. Ilsø skriver også til Hull for at trøste ham. Det er tydeligt, at der i DDF er respekt for sådanne mishagsytringer vedrørende mindstelønnen.

Foden på eget dæk

Lysten til at få foden på eget dæk er et almindeligt emne i brevene. Snyder fra arbejdsgiverne, ledighedsperioder og dårlige arbejdsforhold er nogle af årsagerne hertil.

DDF's emblem som medlemmer typisk købte for 2 kr. ved indmeldelsen

Et grelt eksempel på dårlige arbejdsforhold angiver Ilsø i brev af 25. november 1948 til Peter.

Ilsø er taget til Frederiksværk sammen med Gunnar i "Gunvor". Her ligger 9 andre stenfiskere, som ustandselig beskylder hinanden for at taget noget, de ikke skulle tage. Hele dagen går med at diskutere, og de er lige ved at hakke øjnene ud på hinanden. Oven i dette er Gunvor læk, og der må pumpes døgnnet rundt, så vandet ikke når dørken. De må hele tiden holde øje med vandet, for ikke at ende på bunden. Der er ingen køjer, og de kan se lige gennem skottet og ud i lasten. Fygesneen står ind gennem skottets utætheder. Skibet er i dårlig forfatning og kan kun kan sejle og arbejde i roligt vejr. Gunnars dykkerdragt er så utæt, at Ilsø er gennemblødt efter 10 minutter i vandet, og da tøjet ikke kan blive tørret, bliver det for surt for Ilsø, som siger op.

Arbejde for besættelsesmagten

Da det på grund af krigen er småt med arbejde, forfalder nogle dykkere til at tage arbejde for besættelsesmagten. Froulund oplyser Peter, at skal han arbejde for tyskerne, skal han forlange 35 kr./timen for sig selv og lineholderen. Skal der sejles ud med tysk skib eller med andet skib, skal han forlange 60 % i krigs- og faretillæg. Det svarer til, hvad der betales medlemmerne af Sømændenes Forbund for sejlads i Kattegat. Timerne skal beregnes fra, der sejles ud, til skibet er i havn. Froulund anbefaler, at Peter får anvist et dansk firma, der skal betale. Er det Nationalbanken, der skal betale, tager det 6 måneder, og så er krigen nok forbi og Peter får ingen penge.

I august 1945 overvejer Froulund at trække sig fra bestyrelsen og foreslå Peter til posten. Årsagen er, at Froulund har foretaget dykkerundersøgelser for besættelsesmagten og nu skal afgive forklaring. Froulund synes ikke, det vil se så godt ud, at det er formanden for foreningen. Det er bedre,

at det er et menigt medlem, der skal stå skoleret og måske straffes. Froulund forbliver dog på posten.

Det at arbejde for tyskerne kan have alvorlig konsekvens. Da Peter i 1945 tager arbejde på *M/S Anton*, på trods af, at han er blevet advaret af Jørgensen, forsøger skipperen at snyde Peter for bjergeløn for 28 tons stål. Peter skal have 20 % af det indbjergede. Peter søger råd hos Froulund, som anbefaler Peter at stævne skipperen for at få pengene, da han ikke slipper dem frivilligt. Peter skal gøre det straks, og inden den tredje værnemagerlov træder i kraft, da skipperen sandsynligvis så mister skibet og så er der ingen penge til Peter.

En farlig arbejdsplads

Korrespondancen giver flere eksempler på en farlig arbejdsplads.

Peter beretter i brev af 15. februar 1947 til Froulund om en oplevelse, som kunne have været fatal for Peter.

Peter er ude at fiske vrug og har sprængt en plade på ca. 2 tons løs. Peter går op, medens pladen hives op. Pladen er for lang til at blive halet ind over rælingen, og skipperen forsøger at slynge en kæde om pladens nedre del for at få gjort fast her. Han kan ikke slynge kæden rundt om pladen, da den er for bred. Peter står på dækket i dragten med åbent frontvindue og kan se, at der er et hul midt i pladen som kæden kan trækkes igennem. Han rækker hånden gennem hullet for at gribe kæden. I det sammen sprænger den kæde, der holder pladen, og pladen glider tilbage i havet. Peter når ikke at få armen ud og må med åbent frontvindue med udenbords. Han får hurtigt gjort sig fri af pladen, men synker mod bunden, da luften i draget forsvinder gennem frontvinduet. Peter vurderer, at han når ned på 6-7 meters dybde, inden han mærker, at han hurtigt trækkes mod overflader. Da han er oven vande, tager en hånd fat i rygloddet og en anden hånd tager et sikkert greb i hul-

let for frontvinduet, og han hives op på dækket, hvor han spytter vand ud. Det er skipperen, der heldigvis er en stor stærk klep-pert.

Den 12. september 1948 skriver en tydelig rystet Ilsø til Peter om et uheld, han lige har haft, og hvor han lige var ved at sætte livet til på grund af ukyndige folk.

Ilsø er ved Oddesundbroen for at skære 12 pæle over, som står ved broklappen. De har været anvendt til at holde forskallingen. Pælene står på 8 til 16 meter vand og er 40 cm tykke. Da pælene er kappet, skal Ilsø undersøge bropille 7 for nogle revner. Ilsø dykker fra lods båden, og der er ud over lodsen 3 uerfarne mænd, der bistår under dykningen ved pumpen og som lineholder. Der er 18 meter vand ved bro pillen, og der går 2-3 knob strøm. Ilsø går ned langs en bundline og går med strømmen langs med bro pillen. Han får for lidt luft og beder om mere luft. I første omgang opfatter lineholderen ikke anmodningen, og Ilsø gentager anmodningen og hører nu, at pumpemanden får beskeden. Men der kommer ikke mere luft – Lufttilførslen ophører helt. Ilsø beder igen om mere luft, men nu råber lineholderen

noget uforståeligt, men Ilsø opfatter dog, at slangen er gået i stykker, og han skal komme op. Ilsø råber, at de skal hive ham op, men der sker ikke noget. Ilsø begynder at gå mod strømmen tilbage til bundlinen. Der er varmt og fugtigt i hjelmen, og vinduerne er tilduggede på grund af den manglende ventilation. Ilsø husker kort, at de forsøger at få ham op fra lejderen, så besvimer han igen og kommer ikke til sig selv før, de har taget lodder og hjelmen af ham.

Samlingen af slangen er sprunget fra hinanden og den del, der sad på hjelmen er drevet med strømmen. Lineholderen sanser ikke at hive Ilsø op, men råber, at han skal komme op. Lodsen, der står i maskinen, hører, der bliver råbt og kommer hurtigt på dækket. Resolut trækker han Ilsø op i telefonkablet. Lodsen er ligbleg, og de andre står og glor på Ilsøs øjne, der er røde som følge af sprængte blodkar.

Ilsø skriver den 11. februar 1948 til Peter og fortæller, at skipperen på skibet *Havet* er blevet sendt i land, efter at han anden gang har kørt dykkeren op i skruen, uden dog at dykkeren er blevet slået ihjel.

Norsk Dykkehistorisk Forening 10 år

Gunnar Broge

Foreningen blev stiftet den 18. juli 2000 i Bergen. Initiativtager til dannelsen af foreningen var Vidar Fondevik fra NUI A/S (Norsk Undervannsintervensjon) i Bergen.

I anledningen af 10 års jubilæet blev der afholdt et daglangt arrangement ved Højskolen i Bergen - Dykkeruddanningen, indeholdende spændende foredrag, prøvedyk, forevisning af gamle film, og gammelt dykkerudstyr, og der blev budt på mad i rigelige mængder.

Der deltog 30 – 40 personer i arrangementet fra nær og fjern. Undertegnede repræsenterede Dykkehistorisk Selskab i Danmark.

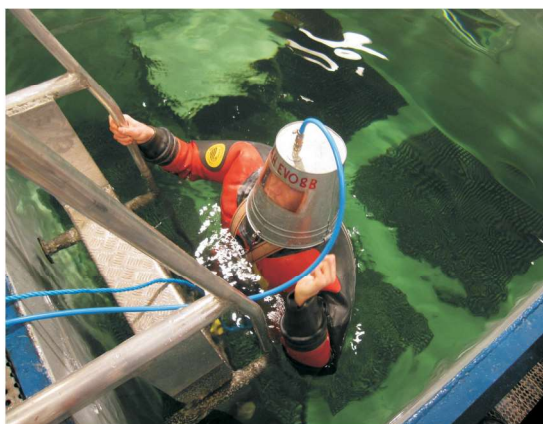
Foreningens nuværende formand, Bjørn W. Kahrs, fortalte levende om dykkehistorien fra ca. 1673 og frem til i dag.

Foreningens første formand Vidar Fondevik holdt et interessant foredrag om foreningens start og første ti år. Vidar fortalte levende om de mange arrangementer og projekter, der var blevet gennemført. En særlig plads i ”historien” har bygningen af ”TRIEWALDS KLOKKE”. Det gode samarbejde med de øvrige nordiske lande blev fremhævet.

Højskolen havde tilsagt nogle af deres elever til at demonstrere historisk dykning. Det ene tema var dykning med ”bøttehjeml” - en ganske almindelig blikspand, på hvilken der var monteret blyvægte i en mængde svarende til opdriften, et kighul samt en svej-seslange tilsluttet en fodpumpe - et sjovt bidrag. Det andet dykkes tema skulle være dykning med Olav Tryggvasons dykkerudstyr (efter Vidar Fondeviks teori) – et træk med luftfanger. Desværre kom udstyret ikke i vandet, da der, af hensyn til driftsikkerheden, skal foretages ændringer i konstruktionen.

Der blev vist to gamle film. Den ene omhandlende svampedykkere fra Kalymnos. Den anden, en film fra slutningen af halvtredserne i sort/hvid, omhandlende uddannelse af elever til det norske Marinejegerkorps (tilsvarende det danske Frømandskorpset). Der blev her dykket med velkendt udstyr som Dräger Lt. Lund oxygenapparat samt Dräger 3 x 7 liter (havelågen).

Om aftenen fortsatte det hyggelige samvær med god mad.

Dykning med bøttehjeml

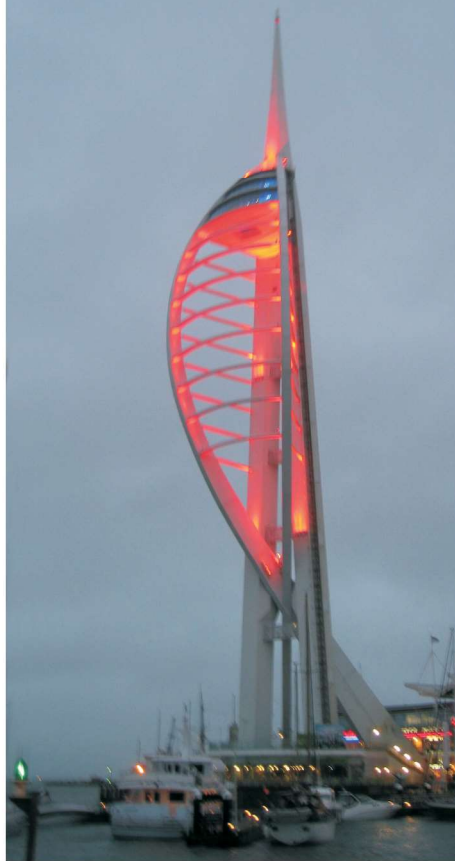

Vidar Fondevik har en teori om, at Olav Tryggvason har anvendt et dykkeapparat, da han i år 1000 under slaget ved Svold skulle have flygtet under vandet. Apparatet kunne have været en trætønde med lodder, som Olav har på hovedet. Et hult flåd kunne være brugt til at hente luft fra overfladen og tømme ud under trætønden. Forsøg har vist, at dette er muligt.

Tak til vore norske venner for et godt samarbejde og en god dag i Bergen den 30. oktober 2010.

Historical Diving Conference i Portsmouth

Paul Erik Christensen

I dagene 11. november til 14. november deltog undertegnede, Sven Erik Jørgensen og Finn Linnemann i Historical Diving Conference i Portsmouth, England. Konferencen arrangeres af Historical Diving Society.

Ved ankomsten til hotellet i Portsmouth mødte vi Cheryl og Peter Wingett, som i øvrigt deltog ved eventen i Ebeltoft. De var så venlige at invitere os på aftensmad på en af de lokale pubber i havneområdet. Menuen stod på fish and chips og rødvin.

Portsmouth er hjemsted for en af Englands største flådebaser, og det er her, tre af Englands mest berømte krigsskibe ligger. Det drejer sig om *Mary Rose*, *Victory* og *Warrior*.

Mary Rose sank ved Portsmouth den 15. juli 1545. Under den langvarige krig mellem England fik man efterretninger om, at franskmændene var på vej mod Portsmouth med en større flåde. De engelske styrker var under "The Duke of Suffolk's" kommando. Han beordrede flåden til søs, men i et drej ud for Spithead kæntrede *Mary Rose* og sank. Kun ganske få overlevede. Man mener, at årsagen til forliset var, at kanonportene på det nederste kanonddæk stod åbne. Der var kun 16 tommer (40 cm) fra vandoverfladen til kanonportene. Tusinder af effekter fra *Mary Rose* er udstillet i *Mary Rose* museet, og resterne af skibet er under konservering.

HMS Victory er nok det mest berømte krigsskib på denne klode. Det var om bord i *Victory*, at Admiral Horatio Nelson førte sin flåde til sejr ved Trafalgar og knuste den fransk/spanske flåde.

Den 21. oktober 1805 tvang Nelson den fransk/spanske flåde til søs. Flåderne mødtes ved Kap Trafalgar sydvest for Spanien. Her hejste Nelson det berømte signal (kendt som det første længere signal sendt med flag): "England forventer at enhver gør sin pligt". Den engelske flådes sejr var total. England mistede ikke et eneste skib. De engelske tab var dog 449 døde og 1.241 sårede.

For Napoleon og viceadmiral Villeneuve, som var chef for de fransk/spanske styrker, var slaget en katastrofe. De mistede 20 skibe, 4.408 mand og havde 2.545 sårede. Nelsons sejr medførte, at Napoleon måtte

Warrior tv. og th. Finn Linnemann, Sven Erik samt Cheryl og Peter Wingett foran HMS Victory

opgive at invadere England. Englands dominans på verdenshavene var næsten total.

For Nelson personlig fik slaget katastrofale følger. Nelson blev ramt af en fransk geværskytte og faldt om på dækket. Han blev hurtigt bragt nedenunder, men hans liv stod ikke til at redde. Nelson fik dog beskeden om sejren, inden han døde. Hans lig blev lagt i en stor romtønde fyldt med cognac. På den måde blev han bragt hjem til England. Her blev han begravet i Sct. Pauls Cathedral.

HMS Warrior var, da skibet var nyt i 1860, det største og hurtigste krigsskib i verden. Skibet var armeret og kunne sejle en fart mellem 17 og 20 knob. *Warrior* kom aldrig i kamp og i 1883 blev skibet oplagt i Portsmouth. Skibet er et bevis på skibsbygning af meget høj kvalitet. I dag er det et utroligt velholdt museumsskib. The Historical Dockyard i Portsmouth er et besøg værd.

Inden vi tog hjemmefra, havde vi fået arrangeret et besøg i en "Royal Navy" officersmesse. Her blev vi godt modtaget af pensioneret kaptajnløjtnant Rob Hoole og for mit vedkommende traf jeg gamle kollegaer. Vi havde medbragt et billede af en Hansen to-bolts hjelm, som blev overbragt

til chefen for basen, orlogskaptajn Paul Jones, som Finn Linnemann kendte.

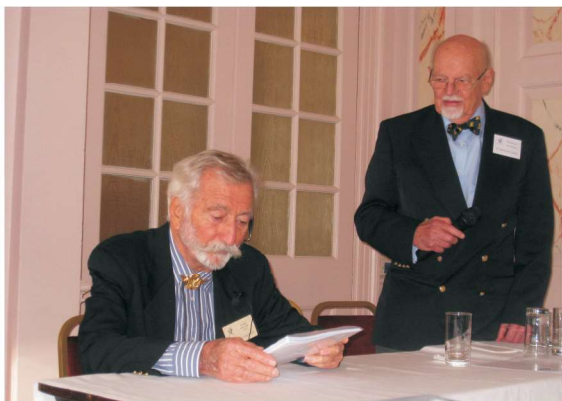
Efter frokost blev vi vist rundt på basen, og vi besøgte dens kirke, hvor døbefonden er en gammel dykkerhjelm.

Historical Diving Conference er en årlig begivenhed, hvor landenes selskaber har mulighed for at deltage.

Der er femte gang, at Danmark deltager. Konferencen varer en dag. Dagen er afsat til foredrag om dykkerhistoriske emner og om aftenen er der gallamiddag.

Rob Hoole og Paul Jones

Robert Maloubier og Reg Vallintine

Peter Jackson

John Bevan og Robert Sténuit

Første foredragsholder var den 87 årige Robert Maloubier. Han fortalte om sin indsats under 2. verdenskrig. Han var kun 17 år, da han meldte sig til den franske modstandsbevægelse. Han blev uddannet dykker og som sådan opererede han fra Tunis. Han svømmede i overfladen ud til italienske skibe og påsatte hæfteminer (limpets). Dette var ikke et ufarligt job. Først skulle bunden gøres ren med en børste inden hæfteminen kunne påsættes. Det gik dog også galt. Han blev opdaget under en aktion. Blev slået i hovedet med en åre og kom derefter i italiensk fangenskab. Herfra flygtede han.

Han har også arbejdet sammen med den kendte Buster Crabb ved Gibraltar. Under invasionen i Normandiet blev han såret og herefter fulgte et længere hospitalsophold. Efter krigen fik han til opgave at oprette det franske frømandskorps. En opgave han løste med stor hjælp fra England.

Næste foredragsholder var Peter Jackson. Peter Jackson var allerede som barn interesseret i dykning. Som tiårig omdannede han et par gummistøvler til svømmefinner, efter at være inspireret af Hans Hass. Derefter byggede han selv dykkeudstyr og senere søgte han ind hos Siebe Gorman som tegner. Han fik i første omgang afslag, men blev senere ansat på grund af, at Siebe Gorman blev interesseret i det dykkeudstyr, han selv havde bygget. I 1968 blev han ansat i udviklingsafdelingen.

Peter Jackson var ansat ved Siebe Gorman i to år. På et tidspunkt fik han foræret en Siebe Gorman dykkerhjelme. Denne hjelm lod han stå på et lager og tog den ikke med, da han forlod jobbet. Dette har han fortrudt idag. Det var en umagnetisk kobberhjelme til Siebe Gorman M.R.S. Mine Recovery Suit.

Formanden for Historical Diving Society, England, Dr. John Bevan var næste foredragsholder. John Bevan er bosat i Gosport.

Gosport er hjelmdykningens vugge. Her blev hjelmdykningen udviklet ved praktisk dykning bl.a. af John Deane. John Deane hævdede og bjergede fra mange af de vrage, som lå i farvandet ud for Portsmouth blandt andet den før nævnte *Mary Rose*. I Gosport er det engelske selskab ved at indrette et dykningens museum i et tidligere kanonbatteri.

Sidste foredragsholder var Robert Stenuit.

I 1830 forliste den engelske fregat *Thetis* ved Cape Frio på den brasilianske kyst. Skibet var lastet med med masser af penge, som rige englændere ville sende hjem til Bank of England.

Den britiske flåde besluttede, at lasten skulle bjærges. Denne bjærgning stillede store krav, da skibet var forlist ud for en meget ufremkommelig klippekyst.

Opgaven blev givet til commander Thomas Dickinson. Under store vanskeligheder såvel med dykning som med vejr og vind lykkedes det commander Dickinson at få bjærget store dele af lasten. På denne tid var det ikke almindeligt, at der blev givet bjergeløn, men commander Dickinson fremførte kravet for sig selv samt de involverede. Da dette kom en engelsk admiral for øre, meddelte denne, at bjergelønnen tilfaldt ham, da commander Dickinson var underlagt ham. Commander Dickinson og besætningen fik intet. De fik besked på, at de havde fået deres løn for arbejdet. Commander Dickinson kæmpede hele livet for at få andel i bjergelønnen for ham selv og hans besætning, men det lykkedes aldrig. Foredragsholderen havde også selv dykket ved Cape Frio og bjærget lidt af lasten.

Som sædvanligt var det lykkedes arrangørerne at finde en række meget interessante foredrag, der blev levendegjort af foredragsholderne, som enten selv var en del af emnet eller havde indgående kendskab til emnet.

Phil Thurtle overrækker Bob Cambell HDS pris for det største bidrag til fremme af selskabet i det foregående år.

Kongressen var sammenfaldende med HDS 20 års jubilæum, som blev fejret behørigt med kage til alle.

Lørdag aften var der middag for gæsterne og her blev også de indstiftede priser uddelt.

Deltagelse i Historical Diving Conference er en stor oplevelse, som absolut kan anbefales. De fleste deltagere, specielt de der kommer fra udlandet, ankommer til hotellet dagen før og her er der rig lejlighed til at pleje det dykkhistoriske netværk. Denne mulighed blev også udnyttet flittigt af deltagerne imellem foredragene, efter foredragene og ved middagen.

Dansk deko-skive

Sven Erik Jørgensen

Blandt de mange interessante effekter i den dykkehistoriske samling ved Søværnets Dykkerkursus er to dekompressionsskiver. Skiverne kunne ses på udstillingen ved "European Historical Diving Event 2010". Den ene skive er i træ og den anden i aluminium.

Skiverne er principielt ens med en drejelig rund skive inden i et lukket omslag. Med et håndgreb midt på omslaget har man kunnet dreje skiverne. Desværre er skiverne gået fast i omslaget og kan ikke længere drejes.

Omslagene er forsynet med flere vinduer hvorigennem man kan aflæse sammenhørende værdier for dekompressionstid og dybde samt antal pumper og pumpeomdrejninger for den dybde og dykketid, der indstilles i et af vinduerne. På den ene side af omslaget er angivet "Tabel 1" og på den anden side "Tabel 2".

Aluminiumsskiven er gengivet i Herman Stelzners bog "Tauchertechnik" fra 1943. Heri kan man bl.a. læse, at skiven anvendes i den danske marine, og at skiven skulle have været afprøvet af Rostock-Jensen fra søvær-

net. Det forekommer dog ikke sandsynligt, at skiven har været anvendt i søværnet, da den ikke er omtalt i Rostock-Jensens "Vejledning i Dykning" fra 1931 eller i "Lærebog i Dykning" fra 1938 og 1950.

Læge i søværnet, E.W. Johannesen, angiver i artiklen "Livsbetingelser i Dykkerdragt og Undervandsbaad", der blev trykt i tidskriftet "Militærlægen" i 1932, at dykkeren, K.M.A. Pedersen ud fra Rostock-Jensens dekompressionstabel har konstrueret en forskydelig tabel, der er meget nem at anvende på søen.

Det forekommer sandsynligt, at den forskydelige dekompressionstabel er identisk med dekompressionsskiven.

Aluminiumsskiven er givetvis den serieproducerede udgave, hvorimod træskiven vurderes at være en prototype.

Skiven er godt udtænkt, og som Herman Stelzner angiver i "Tauchertechnik" udelukker dekompressionsskiven stort set fejlfæltninger, da kun sammenhørende værdier

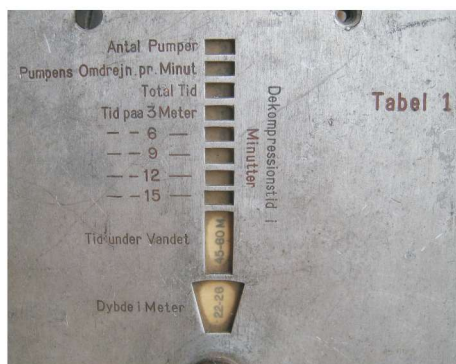
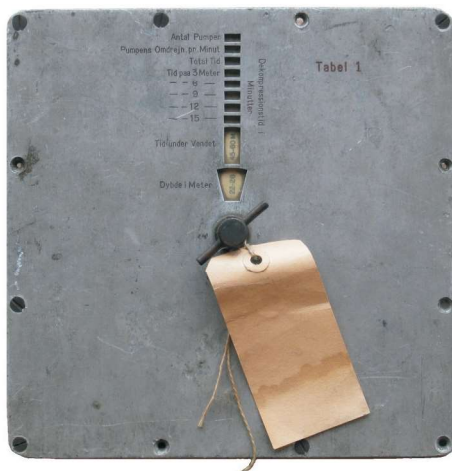

er synlige i vinduerne samtidig. En anden vigtig detalje er, at dekompressionsskiven er vandfast, hvilket trykte dekompressionstabeller ikke var på den tid. Det er min umiddelbare opfattelse, at der er tale om den første dekompressionsskive. Vi ved ikke, hvornår skiven er konstrueret, men det er sket inden 1932 eller inden for 15 år efter, at professor John Scott Haldane offentliggjorde resultatet af sine undersøgelser af dykkersygens natur og den første dekompressionstabel.

Dekompressionsskivens funktion

Skiven er baseret på Haldanes tabel, hvor vanddybden er opdelt i et antal dybdeintervaller, og hvor der for hvert dybdeinterval er angivet et antal dykketidsintervaller med tilhørende dybder og tider for trin-dekompressionen.

Ved at dreje håndtaget midt på skiven kan skiven indstilles således, at de dybde- og tidsintervaller, der kan aflæses i et af vinduerne, svarer til den aktuelle dykkedybde og tid under vandet. I de øvrige vinduer på den side af skiven, der dækker "Tabel 1", kan så aflæses dekompressionsstiden på stoppe-
ne: 15, 12, 9, 6 og 3 meter og den samlede dekompressionsstid samt det antal pumper

TABEL I.**Dekompressionstabel.**Opstigningstiden overstiger ikke ca. $\frac{1}{2}$ Time.

Dybde i m	Tidsrum fra Dykningens Begyndelse til Opstigningens Begyndelse	Ophold i min under Opstigning paa følgende Dybder (m)						Totaltid i min for Opstigningen
		18	15	12	9	6	3	
0—12	Ingen Grænse	—	—	—	—	—	—	0—1
12—13	Over 3 Timer	—	—	—	—	—	5	6
13—15	Indtil 1 Time	—	—	—	—	—	—	1½
	1—3 Timer	—	—	—	—	—	5	6½
	Over 3 Timer	—	—	—	—	—	10	11½
15—17	Indtil ½ Time	—	—	—	—	—	—	2
	½—1½ »	—	—	—	—	—	5	7
	1½—3 »	—	—	—	—	—	10	12
	Over 3 »	—	—	—	—	—	20	22

TABEL II.**Dekompressionstabel.**

Dybde i m	Tidsrum fra Dykningens Begyndelse til Opstigningens Begyndelse	Ophold i min under Opstigning paa følgende Dybder (m)							Totaltid i min for Opstigningen	
		24	21	18	15	12	9	6		3
18—20	Over 3 Timer	—	—	—	—	—	—	10	30	42
20—21	2—3 Timer	—	—	—	—	—	—	10	30	42
	Over 3 »	—	—	—	—	—	—	20	30	52
21—23	1½—2½ Timer	—	—	—	—	—	—	20	25	47
	Over 2½ »	—	—	—	—	—	—	30	30	62
23—25	1¼—2 Timer	—	—	—	—	—	—	15	30	47
	2—3 »	—	—	—	—	—	5	30	30	67
	Over 3 »	—	—	—	—	—	10	30	35	77

Den første del af Table 1 og Tabel 2 fra Søværnets Lærebog i Dykning 1938. Tabellerne er oprindeligt udarbejdet af John Scott Haldane og offentliggjort i 1907. Det er disse tabeller, der er indbygget i dekoskiven.

og pumpeomdrejninger, der er nødvendig for at luftforsyne dykkeren på dybden.

På skivens anden side findes "Tabel 2". Her er funktionen udvidet med et dekostop på 21 meters dybde.

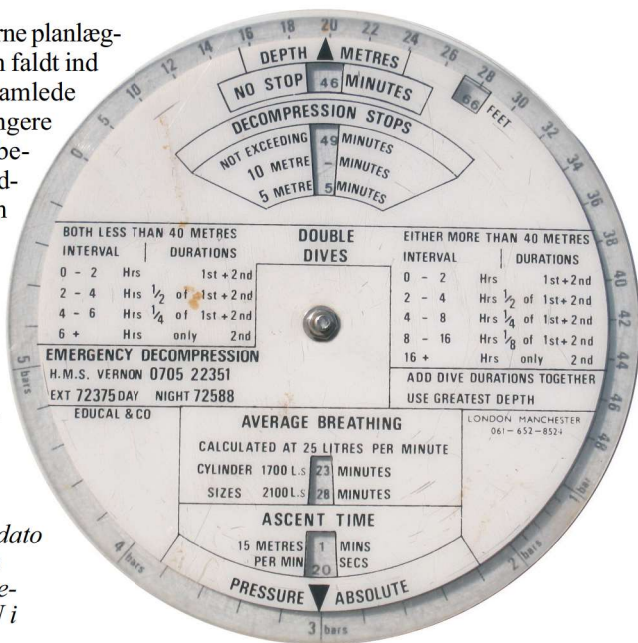
Det var almindeligt på dette tidspunkt at arbejde med 2 dekompresionstabeller, hvor "Tabel 1" dækkede dykninger, hvor den maksimale dekompresionstid var begrænset til omkring en halv time. "Tabel 2" dækkede dykninger med længere dekompresionstid.

Sædvanligvis skulle dykningerne planlægges således, at dekompresionen faldt ind under "Tabel 1", dvs. at den samlede dekompresionstid ikke var længere end en halv time. Med en så begrænset dekompresion ville pludselige vejrskift, tiltagende strøm eller mørkets frembrud ikke udgøre en væsentlig risiko for, at dykkeren ikke kunne gennemføre dekompresionen.

I de tilfælde, hvor dykkeren blev opholdt længere tid på bunden f.eks., hvis en vigtig op-

gave krævede det eller hvis dykkeren hang fast, skulle "Tabel 2" anvendes.

I den norske "Dykkerreglement for Marinen" fra 1915, Rostock-Jensens "Vejledning i Dykning" fra 1931, Jegstrups "Lærebog i Dykning" fra 1938 og Herman Stelzners "Tauchertechnik" fra 1943 arbejdes der med "Tabel 1" og "Tabel 2". I Munchs "Lærebog i Dykning" fra 1950 er tabel 1 og 2 slået sammen til én dekompresionstabel.

Dekompresionsskive af nyere dato og med flere funktioner fra den engelske flådes dykker- og mine-rydningscenter HMS VERNON i Portsmouth.

Helmets of the Deep, Returns

2. udgave af Leon Lyons bog "Helmets of the Deep" udkom ikke i begyndelsen af 2008, som vi annoncerede i DHT 31. Væsentlige problemer har forsinket bogen, der nu har fået titlen "Helmets of the Deep, Returns". Det forlyder fra velunderrettet kilde, at redigeringen af bogen vil ske i begyndelsen af 2011. Der forlyder dog ikke

noget om, hvornår bogen kan forventes i handlen. Derimod er sløret løftet for prisen, der for standardudgaven vil ligge på en pris omkring 500 USD. For luksusudgaven i skindbind vil man skulle hente omkring 1.000 USD ud af kontoen for at erhverve. For interesserede kan vi henvise til www.nautiekdiving.nl

Lampen

Sven Erik Jørgensen

Foto: Jørn-Peder Larsen

Et af de mange unikke effekter, der findes i den dykkehistoriske samling ved Søværnets Dykkerkursus, er en gammel petroleumslampe til brug under vandet. Lampen er forsynet med en trykluftstilslutning, hvorigennem der sørges for frisk ilt til flammen og for køling af lampen. I bunden af lampen, hvor tryklufften er tilsluttet, findes en Rouquayrol regulator, der justerer luftflowet proportionalt med dybden. Et håndgreb på regulatoren gør det muligt for dykkeren at justere flowet under vandet. Endvidere er der en ventil på luftforsyningen fra regulatoren til lampehuset, som også kan regulere luftflowet. Luften undviger fra lampen i lampehusets top, hvor der er anbragt en andenæbsventil, der sikrer luftafgangen, uden at der kommer vand ind i lampen.

Lampen er også kendt fra en dykkermanual fra den østrig-ungarnske marine fra 1895: "Unterricht in Taucherdiens". Manualen indeholder en tegning af en tilsvarende lampe. På den afbildede lampe er der dog en mindre variation ved regulatoren i forhold til søværnets lampe.

Rob Krull fra Holland har ved et besøg på dykkerskolen set og opmålt den gamle

Foto: Jørn-Peder Larsen

Rob's lampen er en præcis og funktionsdygtig gengivelse af originalen

lampe. Det er der kommet en genbygning af lampen ud af. Genbygningen anvender regulatoren fra bogen, men er herudover i enhver detalje udført præcis som søværnets lampe.

Rob havde medbragt lampen til European Historical Diving Event 2010. Den tiltrak sig straks opmærksomhed, dels på grund af den Viktorianske stil og dels på grund at Robs ulastelige håndværk.

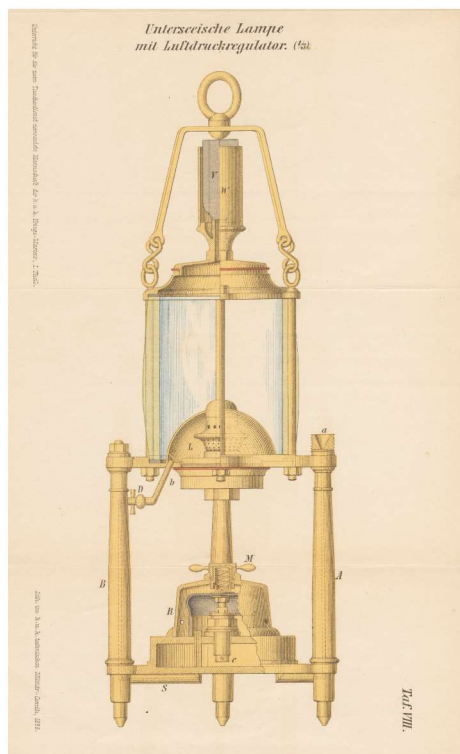
Opmærksomheden blev ikke mindre, da lampen skulle prøvedykket. Petroleumsindsatsen skulle tændes, hvilket voldte problemer på grund af vinden. Først da en pakke ”Tordenskjold” tændstikker var skaffet til veje, kom der lys i lampen, som Rob tog

med ned på bunden. Åndedrætsapparatet var naturligvis Robs kopi af det Rouquayrol Denayrouzes apparat, der ligeledes befinder sig i Søværnets Dykkerkursus’ samling.

Det var i året 1865, at der første gang blev produceret en æske tændstikker prydet med billedet af Tordenskjold. Sjovt nok fik Benoist Rouquayrol patent på Rouquayrol Denayrouze apparatet i 1865.

Lampen skal dateres tilbage til omkring 1875.

Det hele virkede, og efter 10 minutter var Rob tilbage på flåden, og der var stadig lys i lampen. Rob høstede et fortjent bifald fra tilskuerne.

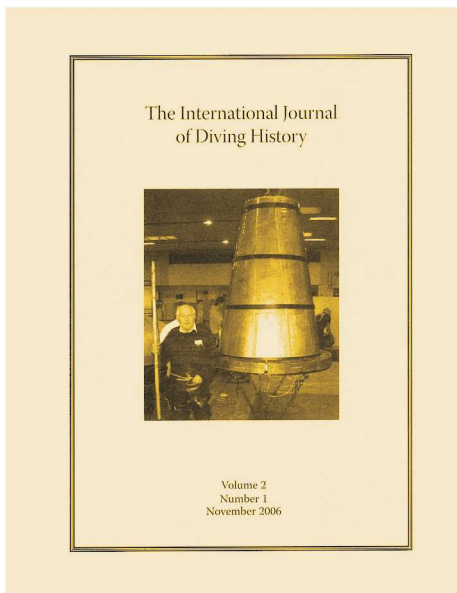
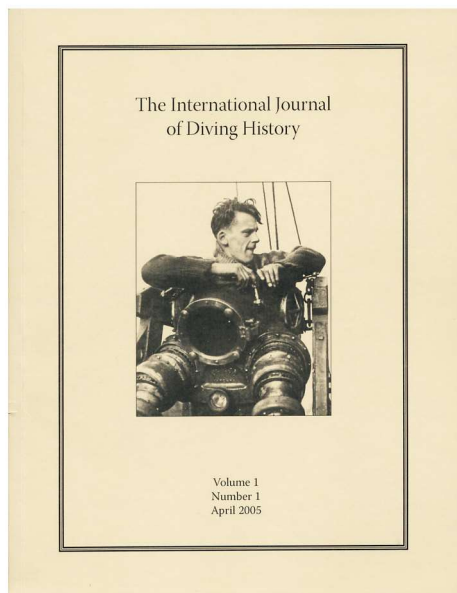
Lampen fra *Unterricht im Taucherdienst* 1895

Foto: Henning Friis

Lampen fra Søværnets Dykkerkursus historiske samling

International Journal of Diving History

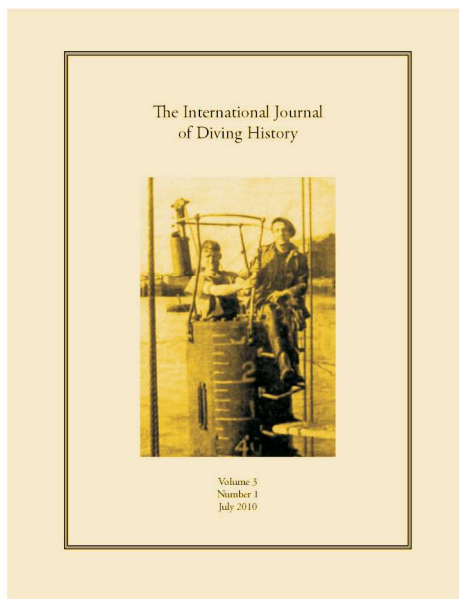
Ved stiftelsen af Historical Diving Society (HDS) i 1990 var det et af målene at udgive et internationalt tidsskrift, der skulle behandle, gennemarbejde og fuldt dokumentere dykkehistoriske artikler herunder også artikler, der ikke ville være egnede for de nationale dykkehistoriske magasiner.

Øgede og nye aktiviteter holdt HDS travlt beskæftiget, og "International Journal of Diving History" blev nedprioriteret indtil 2005, hvor det første tidsskrift blev udgivet. Næste tidsskrift fulgte i 2006 og det tredje er udkommet i 2010. Tidsskrifterne, der har bragt artikler fra 5 lande, er blevet meget rost for såvel indhold som layout.

Da "International Journal of Diving History" nu er etableret, vil HDS sikre, at tidsskriftet bliver bedre kendt, og udkommer med jævne mellemrum. HDS vil alliere sig med redaktører af nationale dykkehistoriske tidsskrifter for derigennem at promovere "International Journal of Diving History", og tiltrække artikler vedr. dykkehistorisk forskning, som er egnet til international udgivelse. De nationale redaktører vil have til opgave at sikre kvaliteten af artiklerne. Som det er tilfældet med tilsvarende tidsskrifter, ydes der ikke honorar til forfatterne.

"International Journal of Diving History" udsendes til alle medlemmer af Historical Diving Society som en del af medlemsserVICEN samt til andre dykkehistoriske selskaber som en del af den udveksling mellem selskaberne, der allerede finder sted. Andre, herunder medlemmer i andre nationale selskaber, kan købe tidsskriftet. Endvidere vil tidsskriftet blive udsendt i en elektronisk udgave (pdf) til selskaber, der bidrager til tidsskriftet. Disse selskaber kan producere

papirudgaver efter den elektroniske kopi og selv vælge, hvorledes papirudgaverne distribueres i selskabet.

Endeligt vil der blive oprettet en hjemmeside, der informere om tidligere tidsskrifter samt angiver praktisk information om, hvordan artikler skal indsendes.

Tidsskriftet er engelsksproget, og artikler skal indsendes i engelsk tekst. Hjemmesiden kan dog indeholde artikler på nationale sprog.

Vi ser frem til nye artikler på et højt dokumentarisk niveau om dykkehistoriske emner og byder det nye initiativ velkommen.

Allerede publicerede artikler:

2005 Volume 1:

Development of the One-Atmosphere Suit *Reg Vallintine*

William Phips – treasure diver *Nigel Philips*

Entertainment and Education: Alternative Uses for Divers and the Diving Bell in the Nineteenth Century England *Michael Fardell*

2006 Volume 2:

Ancient Bell Diving Seminar in Bergen *Vidar Fondevik*

Early Bell Diving in Sweden *Lars Gustafsson*

Early Bell Diving in Denmark. An Admiral's Request for the Construction of a Bell Diving System *Cdr. V. Theill*

Beyond Bells – Halley's Diving Helmet *Dr. Joe Bauer*

Charles Spalding's Diving Bells *Dr. John Bevan*

The Tools and Instruments used by Early Salvage Divers *Nigel Philips*

2010 Volume 3:

Roberts Crombie: A 19th Century Bell Diver in Russia *Dr. Alexander Sledkov*

Manually-Operated Air Pumps *Sven Erik Jørgensen*

The Dublin Port Diving Bell *Comac F. Lowth*

Historical Diving in Ireland *Dr. Edward J. Bourke*

Siebe, Gorman & Co.: A Surviving Accounts Book for the Years 1888-1896 *Michael Fardell*

Donationer

Hans Thøger Jensen, Sabro: La Spirotechique undervandsstavlygte i plast. Keld Vagn Jensen, Ørbæk: Udlån af Sea Horse automat fra 50'erne. Freddy Breitenstein, Nykøbing Mors: Kopier af artikler om dykkere fra gamle tidsskrifter og dagblade.

Hermed vil selskabet gerne takke giverne.

Et dykkerrelief

Freddy Breitenstein har sendt os dette billede af et gipsrelief eller en platte visende en dykker. Platten måler 20 x 30 cm og har tilhørt stenfisher Aksel Christensen, Fur, som døde i 1983. Platten hænger nu ved en fisker på Mors.

Fra Dansk Dykkerforenings medlemsblad DYKKEREN april 1948 ved vi, at platten er fremstillet af Aalborg kunstneren Jens Nielsen.

I DYKKEREN angives, at platten, der er fremstillet i imiteret bronze, vil være en pryd for hvert dykkerhjem. Platten blev solgt for 15 kr., og salget blev formidlet gennem Dansk Dykkerforening.

NAUTIEK

STANDARD DIVING EQUIPMENT

Van Polanenpark
182, 2241 R W
Wassenaar, Holland

Tel. 00 31 7051 14740
Fax. 00 31 7051 78396
nautiekvof@planet.nl
www.nautiekdiving.nl

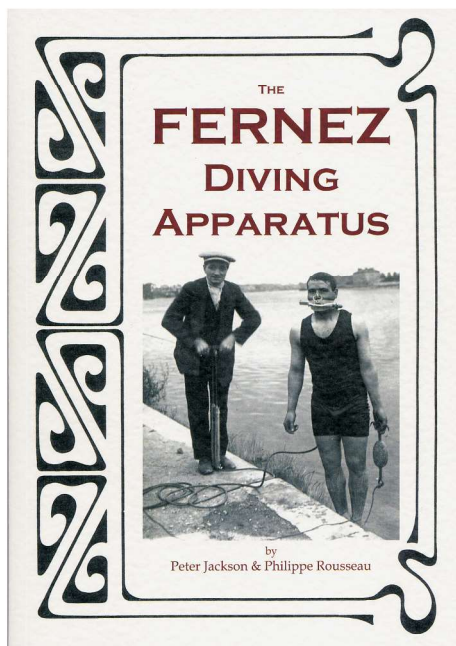
Bog anmeldelse

Sven Erik Jørgensen

Franskmanden Maurice Fernez konstruerede 1912 et dykkeapparat af den helt simple type. Apparatet bestod af en håndpumpe, en slange med en vindkedel samt et mundstykke. Apparatet var i første omgang tænkt til eftersøgning af druknede. Apparatet fandt dog bred anvendelse, og blev bl.a. anvendt af græske svampedykkere. Det blev produceret et betragteligt antal apparater. Fernez udvidede produkterne med andre apparater til åndedrætsbeskyttelse i røg og kampgas samt apparater til mineredningsarbejde og til iltbehandling af patienter.

Peter Jackson og Philippe Rousseau har udgivet en bog om denne bemærkelsesværdige franskmand. På 90 sider beskrives Fernetz' baggrund, de forskellige apparater og deres anvendelse, samarbejdet med Le Prieur, demonstrationer for forskellige delegationer og meget andet. En teknisk evaluering af apparatet samt gengivelse af flere samtidige fotografier, artikler, brochurer og annoncer for apparater gør denne bog til noget nær "The Complet Fernez". Det skal specielt nævnes, at de godt 80 illustrationer generelt set er af høj kvalitet.

Det er tale om en for dykkehistorisk interesserede næsten uundværlig bog.

Bogen er lige udkommet og blev præsenteret på Historical Diving Congress i Portsmouth i november 2010. Bogen er ikke registreret i ISBN. Den kan bestilles via en af forfatterne Peter Jackson. Prisen er 10€ + porto.

Nye medlemmer

Eggert, Steffen	Munkebo
Falbe-Hansen, Frtis	Risskov
Jensen, Svend Aage	Fredericia
Østergaard, Martin	Århus C

Selskabet vil gerne byde de nye medlemmer velkommen.

DYKKEHISTORISK SELSKAB

Dykkehistorisk Selskab er stiftet i Ebeltoft den 17. november 1996 af en bred kreds af dykkeinteresserede fra såvel erhvervs- som rekreativ dykning.

Dykkehistorisk Selskab har til formål, at arbejde for bevarelsen af vor dykkehistoriske arv indenfor den erhvervsmæssige, videnskabelige, militære og rekreative dykning.

Endvidere i videst mulig omfang, at søge at identificere, registrere, bevare og vedligeholde genstande og arkivmateriale, der vedrører dykningens historie, eller senere kan blive af historisk interesse, samt at formidle viden herom.

Selskabet vil søge at samle interesserede fra alle dykningens områder til en fælles indsats for at bevare vor dykkehistoriske arv og danne ramme om dykkehistoriske studier, drøftelser og aktiviteter, samt være ramme om et socialt samvær mellem dykkehistorisk interesserede.

Home page:
www.dykkehistorisk.dk

Selskabet samarbejder bl.a. med The Historical Diving Society i England.

Formand:

Paul Erik H. Christensen
Viborgvej 21 2.tv
8000 Århus C
Tlf.: 86 131116

Næstformand:

Finn Jensen
Neptunvej 13
9200 Aalborg SV
Tlf.: 40 62 9440

Kasserer:

Gunnar Broge
Tværgade 7
8300 Odder
Tlf.: 86 544380

Sekretær:

Finn Linnemann
Idrætsvænget 4
2680 Solrød Strand
Tlf.: 56 140580

Bestyrelsesmedlem:

Philip Nathansen
Fridtjof Nansensvej 32
8200 Århus N
Tlf.: 86 168297

Redaktør:

Sven Erik Jørgensen
Kirsebærvej 5
8471 Sabro
Tlf.: 86 948509

Søværnets repræsentant:

Orlogskaptajn Niels Mejlhede
Søværnets Teknikskole
Dykkerkursus
Nyholm
1439 København K
Tlf.: 32 664610